בטול מקח לעולם חוזר אמאי חזרו הלא לרבי טרפון לאחר כל היום הוי מחילה עד שלש ולרבנן לעולם חוזר ומשני בטול מקח לא שכיח כדי שיראה ולר' טרפון כל היום מריוח דיתר על שתות דלא שכיח ואין נפקותא בין חזרה לכל היום ולעולם וקשה קלת לפירוש זה ליגמא דקאמר גמרא דקמשני ליה לאוגאה כל היום ותו לא דלריך לפרש לאוגאה מה שקנה ומחזיר לאוגאה ולעיל דקאמר כיון דאמר להו דהויא לאוגאה שמחו קרי לאוגאה הא דידו על העליונה ולפי' רש"י אתי שפיר דסך לאוגאה נמי הוי ידו על העליונה · **ואילו** יתר על שתות שניהם חוזרין · ואי"ת דבפרק הספינה (ב"ב דף פג: ותס פד· ד"ה מי לא) אמר רב חסדא מכר לו שור ה' לו ה' לו והוקר ועמד על ח' לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר דאמר ליה לוקח לי לאו דאוניתני לא מלית הדר בך כו' וה"מ אמאי מאנה יכול לחזור נימא ליה נמי המתאנה לי לאו דאוניתני כו' וי"ל דהכא כיון שהוא יותר משתות ה"ל רחוק מן המקח יותר מדאי וכאילו לא מכר כלל דה"ל כיין וגמלא חומץ חומץ וגמלא יין דשניהם חוזרין (שם דף פג:) *וה"ר יצחק בר' מרדכי תירץ דהתם כשאין הלוקח חובב לאוגאתו לכך אין המוכר יכול לחזור בו אבל הכא מיירי כשמתאנה חובב לאוגאתו ולכך המתאנה יכול לבטל המקח:

אמר רבא הלכתא שתות קנה ומחזיר לאוגאה · פ"ה קנה בע"כ כר' נתן דבסמוך לפי זה פחות משתות לאחר הויא מחילה וזה יש בין שתות לפחות משתות וכן משמע לקמן (דף נא·) גבי ההוא גברא דנקט ורשכי לזבוני אמר לי יהיבנא ליה חמשא ופלגא הויא מחילה משמע דלאחר הוי מחילה ודקאמר זה וזה בכדי שיראה איתר משתות וקלי ולא לפחות משתות ורבא אית ליה שפיר דרב חסדא דקאמר בפ' הספינה (ב"ב דף פג:) מכר לו שור ה' בו' לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר כיון שהוקר בכדי שיראה שזהו זמן שלוקח יכול לחבוב לאוגאתו והוקר על בטול מקח לכך לוקח יכול לחזור בו ולכך קאמר ועמדו על ח' ולא קאמר ועמדו על ז' אין זה בטול מקח וק' לר"ת וכי תולק רבא על סתם מתניתין (לקמן נא·) דקתני מי שהוטל עליו ידו על העליונה ועוד דהלכה כרבי מתבירו ועוד דרבא גופיה מוקי מתני' כר' יהודה הנשיא ולא כר' נתן א"כ משמע דסבר ליה כוותיה ועוד מה שייך למימר תניא כוותיה בדבר שם מחלוקת הנאים כתוב באותה ברייתא ומפ' ר"ת דרבא דאמר שתות קנה היינו אם רצה כר' יהודה ולא חש לפרש בהדיא רצה משום דקאי אמתני' ותניא כוותיה מייתי משום דקתני בברייתא זה וזה בכדי שיראה כדרבא אבל מרבי יהודה הנשיא לא אמר רצה אמר לו כו' דאדרבה ה"ל לאתויי מתניתין *ולקמן (דף נא·) פריך הכי נמי דאמר רב חסדא אמר רב יהודה הנשיא לא קתני רצה בברייתא לא קתני רצה משום דקאי אמתני' ותניא כוותיה מייתי משום דקתני בברייתא זה וזה בכדי שיראה כדרבא ה"ל לאתויי מתניתין דרבי נתן מין פי' דר' נתן לא קאי אמתניתין וה"ל לפרושי אבל רבא דקאי אמתני' לא חש לפרש ואע"ג דרבא נקיט ליה דמילתא דרבי נתן מין פי' קנה דהכא כקנה דרבי נתן:

אי אמרת בשלמא מוכר לעולם חוזר משום הכי חזרו · אע"פ שגם תגרי לוד היו לוקחים ולא היה להם לחזור מ"מ חזרו משום דתגרי לוד היו מוכרים תמיד במעט מעט והיו לוקחים בבת אחת: והתנן

זה וזה · לוגלה ובטול מקח: **לא שנו** · בכדי שיראה: **אלא לוקח** · שמקחו בידו ויכול להרלות: **מוכר** · שאין בידו מה להרלות ולימלך לינו מכיר באוגאתו עד שיראה עליה אחרת כדמותה נמכרת בדמים יקרים לכך לעולם חוזר אם לא נתייקרו עליות ביניהם: משום

דאית ליה בטול מקח ללוקח בכדי שיראה לתגר או לקרובו והמוכר לעולם חוזר בין במקרקעי בין במטלטלי ומלתא פסיקתא קאמר וכו' ואמינא הלכך לוקח יכול לחזור בקרקע לבטל את המקח בזמן דאית ביה ביטול מקח

ל) דברי רבינו נ"ע לכאורה הא מדברה מסקינן דמשתות עד שלש לר"מ כשתות עצמה לרבנן דמי . ב) לקמן דף נא ע"ח . ג) תוי' ז"ל כתב גאון ז"ל הא דאמר רבא הלכתא וכו' דלית לן לשנויי בין מקרקעי בין מטלטלי וכל מילתא

סה א מיי' פי"ב מהל' מכירה הל' ג' סמג עשין סב גלאוין קפ טוש"ע ח"מ סי' רכז סעי' ג:

סו ב מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעי' ד:

סז ג מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעי' ב:

סח ד מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעי' ז:

רבינו חננאל

(ב) סוגיא זו מפי ניחא להו ואפיקנא שמחו בשתות עצמה דלרבנן אונאה היא ולר' טרפון מחילה דכל פחות ל) משליש לר' טרפון הויא מחילה · איבעיא להו ביטול מקח לרבנן מהו וכו' · אמר רבא הלכתא פחות משתות נקנה מקח פי' לאלתר · יתר משתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה וזה וזה בכדי שיראה לתגר או לקרובו הבקי בו · תניא כותיה דרבא פחות משתות נקנה המקח יותר על שתות בטל המקח שתות קנה ומחזיר אונאה דברי ר' נתן ר' יהודה הנשיא אומר יד המוכר על העליונה רצה אמר לו תן לי מקחי או מה שאוניתני · ג) ואוקמה רבא למתני' דקתני מי שהוטל עליו ידו על העליונה רצה אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שאוניתני כר' יהודה הנשיא · וקם רב אשי כותיה · ודייקי' מדקתני במתני' מי שהוטל עליו סתמא ש"מ כל מי שהוטל עליו לא שנא לוקח ולא שנא מוכר דינם שוה וכולה ר' יהודה הנשיא היא ומפרש במתני' לוקח ושיירה למוכר · ומאי דשייר במתני' מפרש לה בברייתא: והא דאוקימנא זה וזה בכדי שיראה לתגר או לקרובו הני מילי לוקח לבדו אבל מוכר לעולם חוזר דקיימא לן כרב נחמן דהנן עד מתי מותר לחזור וכו' אמר רב נחמן לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר מאי טעמא דלוקח מקחו בידו אויל ויחזי ליה לתגרים ומודעין ליה אי אית ביה אונאה אי לא ואי אודיעום ושתק הדי מחל ואי לא אול ואתוי איהו דאפסיד אנפשיה מכדי מקחו בידו הוא אמאי לא אתוי יתיה לפיכך אין לו לחזור · אבל מוכר דליתיה למקח בידיה לא ידיע ליה דטעה אלא לכי מיתחרמי ליה ובינתא כוביתיה וחזי ליה אי טעה אי לא לפיכך לעולם חוזר וכן הלכה דהא רב נחמן [אמר] לאושפיזכיה דרמי בר חמא שמכר מקח ונתאנה בו והוטל עליו ואמר רב נחמן כל היכא דנתאנה מוכר דינו לחזור לעולם ג) ינאון ז"ל סתם איבעיא להו ביטול מקח לרבנן לעולם חוזר או בכדי שיראה לתגר וכו' ואמר רבא הלכתא יתר משתות בטל מקח סתם קאמר ולית לן לשנויי בין מקרקעי בין מטלטלי וכל מילתא דאית ביה ביטול מקח ללוקח בכדי שיראה לתגר או לקרובו והמוכר לעולם חוזר בין במקרקעי בין במטלטלי ומלתא פסיקתא קאמר וכו' ואמינא הלכך לוקח יכול לחזור בקרקע לבטל את המקח בזמן דאית ביה ביטול מקח

ולרבי טרפון נמי לאלתר הויא מחילה, אמאי חזרו, בדר' טרפון ניחא להו טפי, דמאי דרבנן קא משוו להו אונאה, לר' טרפון הויא מחילה, מי סברת פחות משליש לרבי טרפון כפחות משתות לרבנן דמי, לא, משתות ועד שליש לרבי טרפון לשתות עצמה לרבנן דמי מי אי הכי, במאי שמחו מעיקרא, תפשוט דבטול מקח לרבנן לעולם חוזר, כיון דאמר להו רבי טרפון הויא אונאה שמחו, כי אמר להו "כל היום חזרו", דאי סלקא דעתך דבטול מקח לרבנן בכדי שיראה לתגר או לקרובו במאי שמחו שמחו בשתות עצמה דלרבי טרפון מחילה ולרבנן - אונאה איבעיא להו בטול מקח לרבנן לעולם חוזר או דלמא בכדי שיראה לתגר או לקרובו ואם תמצא לומר בכדי שיראה לתגר או לקרובו מה איכא בין שתות ליתר על שתות? איכא, דאילו שתות מי שנתאנה חוזר ואילו יתר על שתות שניהם חוזרין מאי? ת"ש חזרו לדברי חכמים אי אמרת בשלמא בטול מקח לרבנן - בכדי שיראה לתגר או לקרובו ולר' טרפון - כל היום, משום הכי חזרו אלא אי אמרת בטול מקח לרבנן לעולם חוזר, אמאי חזרו, בדרבי טרפון ניחא להו טפי דקא משוו להו אונאה כל היום ותו לא, בטול מקח לא שכיח, אמר רבא הלכתא **פחות משתות - נקנה מקח, יתר על שתות - בטל מקח, שתות - קנה ומחזיר אונאה דברי רבי נתן רבי יהודה הנשיא אומר יד מוכר על העליונה רוצה אומר לו תן לי מקחי או תן לי מה שאניתני זה וזה בכדי שיראה לתגר או לקרובו: עד מתי מותר להחזיר כו': אמר רב נחמן לא שנו אלא לוקח אבל מוכר לעולם חוזר, נימא מסייע ליה חזרו לדברי חכמים אי אמרת בשלמא מוכר לעולם חוזר משום

ולרבי טרפון נמי לאלתר הויא מחילה · פחות משליש: **אמאי חזרו** · הא "כל היום" דר' טרפון, בשלש הוא דקאמר להו, ויזהרו מלוגלת שלש, ויהא הכל מחילה לאלתר: **משום ועד שלש לרבי טרפון** · הויא לוגלה כשתות עצמה לרבנן ואינו חולק על חכמים אלא דבטול מקח דידהו מעיקרא: **אמאי** · מעיקרא: **תפשוט** · דמדשמחו: **בטול מקח לרבנן** · דמיבעיא לן לקמן מי לעולם חוזר או בכדי שיראה, תפשוט דמדשמחו דלרבנן לעולם חוזר וכי אמר להו ר' טרפון לוגלה והם היו סבורין דבכדי שיראה, ס"ל בלוגלה שמחו: **כי אמר להו כל היום חזרו** · חדא דבין לעולם חוזר ובין שתות כל היום הגלה פורתא היא לגילוהו דשתות הרבה יש לימלך כל היום ועוד לוגלה יתר על שתות לא שכיחא וקמפסיד להו בשתות עצמה לרבנן בכדי שיראה ולדידיה כל היום: **דאי ס"ל בטול מקח לרבנן** · לוגלה בכדי שיראה, ואין בין לוגלה לבטול מקח דבלוגלה ידו על העליונה ובבטול מקח שניהם חוזרין כי משוו רבי טרפון לבטול מקח לוגלה, אין זו טובה להם: **שמחו בשתות עצמה כו'** · דהא דאמרן משתות ועד שלש לר"ט כשתות לרבנן, משתות ומעלה אמרו ולא שתות עצמה: **אם המלא לומר כו'** · כלומר אם באת לומר פשיטא דלעולם חוזר דאי בכדי שיראה מאי איכא לאלתר: **איכא דאילו שתות כו'** · כי נמי אמרינן תרוייהו בכדי שיראה, עדיין יש חילוק זה ביניהם: **משום הכי חזרו** · דאיקלקא כי שוי להו ר' טרפון יתר על שתות לוגלה דלרבנן - בטול מקח ולא הלילא זמן הזרה שמחו בשתות עצמה דמחילה לאלתר כדאמרן הכי הלא אמר להו "כל היום חזרו" דהחמיר להם ביתר על שתות ופגם להם יותר ממה שהשביחם בשתות עצמה כדפרישית: **אלא אי אמרת לעולם חוזר** · הכי נמי דשמחו עצמה משוי להו לוגלה כרבנן דהאי דאמר לעיל שמחו בשתות עצמה שיטוא דאיקלקא הוה משום שמחה דמעיקרא דקשיא לן במאי שמחו והשתא אמרת לי דשמחה מעיקרא משום בטול מקח דידהו דלרבנן - לעולם ולר' טרפון היו סבורין בכדי שיראה לוגלה דרבנן, כי הדר אמר להו "כל היום" אמרי אי הכי, דלרבנן לעולם ולר' טרפון כל היום ותו לא, ואי משום שתות עצמה דלרבנן בכדי שיראה ולדידיה כל היום, הרבה הוא שבח שמשביח רבי טרפון ביתר על השתות מפגם בשתות עצמה שהרי יכולין ליזהר בשתות עצמה יפחתו לו מעט ותהא מחילה מתכרין בשל רבי טרפון כל לוגלה ביתר על שתות: **בטול מקח לא שכיח** · ואין שבח זה חשוב להם במידי דלא שכיח וכי מיקרי הוי נמי הרי נתן לו שתות כל היום לחזור ורוב הנמלכים נמלכים בו ביום הלכך פגם בשתות עצמה עדיף להו: **אלא אי אמרת בטול מקח** · לאלתר: **יתר על שתות בטל מקח** · ושניהם חוזרין: **שתות קנה** · ואין לחד מהן יכול לחזור. **ומחזיר לוגלה** · ולית ליה לרבא ידו על העליונה דמתני' דס"ל כר' נתן דברייתא דקיימא לן ר' נתן דיינא הוא ונחית לעומקא דדינא בפרק הבית והעלייה (לקמן דף קיז: ובב"ק נג·): **זה וזה** · לוגלה ובטול מקח: **יד מוכר על העליונה** · אם נתאנה מוכר והוא הדין אם נתאנה לוקח יד לוקח על העליונה ואי מוקמינן לה לקמן (דף נא·) מאי דשייר במתניתין תני בברייתא: **מוכר** · שמקחו בידו ויכול להרלות: **אלא לוקח** · שאין בידו מה להרלות ולימלך לינו מכיר באוגאתו עד שיראה אחרת כדמותה נמכרת בדמים יקרים לכך לעולם חוזר אם לא נתייקרו עליות ביניהם: משום

[קדושין מב:]

[לקמן נא·]

[לעיל מט: לקמן נא·]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואילו וכו' וה"ל יצחק בר' מרדכי · עיין לקמן דף נז ע"א תוס' ד"ה יצא לתוכן:

* שיכולים לפרוש השתות עצמו מבני שיראה

מה שהרבנן מקח מעיקרא בטול מקח ומשני אדל שתות, לפי כל הויא אונאה

** ואין לומר מ"ל על שאלתו על פחות מאות

מאנה בכל שיעור אבל בריך לתגר באונאה

* * דחיבו שיעור מאן קבר על בכדי שיראה לתגר יבולים לברוים את כך

אבל-ואמלא בשיעור פי' לפחות אם בדמים ולא ל"ל (ר"ש סגרה...)

* ולולה מיהו מקח לבנן (בב"ב לעיל) אבל בכדי שיראה לבנן ואמרות עד אלא לבנן בפחות ואמרות אלא בכדי ובכל אות שאמר אינגא מה שלא ולבנן ולבנן אמרת

מ) בכל מקום אם בדמים בטלים כיון דאמר לקי הסוגיא ביאר א"

נוסח

דינו של ר' נחמן - שיעור זמן שנתנו חז"ל "בכדי שיראה" באמר הלוקח אבל מוכר (מרגליות שנתאנה) לעולם חוזר